

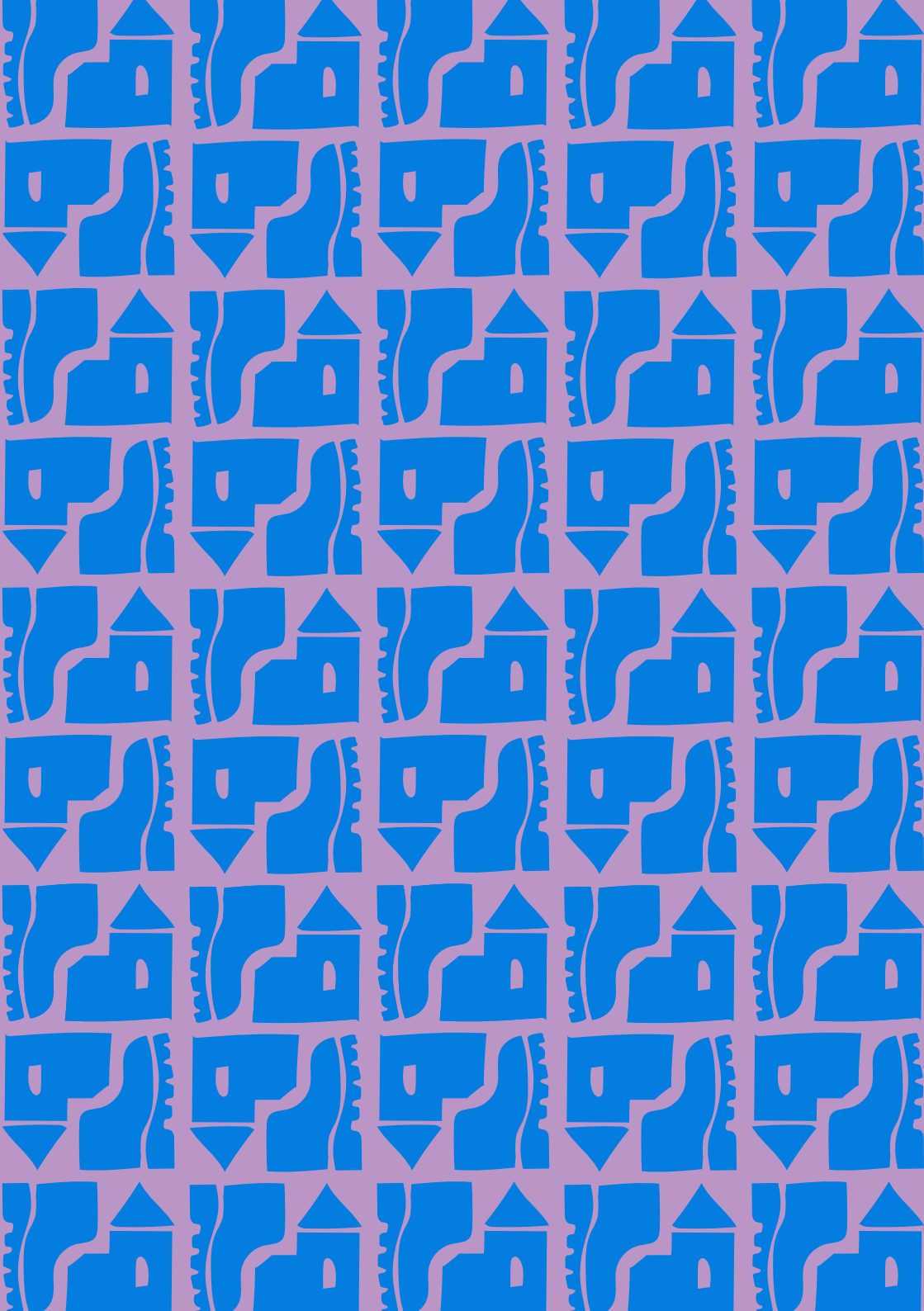
HET ZILTEPAD

PIETERBUREN WANDELROUTES

LANGS DE
RUIGE RAND

VAN HET
NOORDEN

LANGS DE
RUIGE RAND
VAN HET
NOORDEN

HET ZILTE
PAD
LANGS DE
RUIGE RAND VAN HET
NOORDEN

WELKOM OP HET ZILTEPAD

In dit weidse gebied dienen de kerktorens als prachtige bakens, net zoals vroeger voor de scheepvaart. Ook voor ons zijn het bakens van betekenis, in allerlei opzichten. En nu kunnen ze dat ook voor jou zijn. We hebben de deuren alvast voor je opengezet.

Elk routeboekje is opgebouwd uit eerst een rondwandeling die je vanuit de kerk kan starten en waar je ook weer terugkeert. Daarna volgt een etappe naar links beschreven en een naar rechts. Zo kan je zelf kiezen of je alleen de rondwandeling wil doen of dat je misschien wel meerdaags gaat wandelen. Welke kant je op gaat mag je helemaal zelf weten.

**Wij wensen je mooie momenten
en ontmoetingen!**

**'ALLEEN WAAR JE TE VOET WAS,
BEN JE WERKELIJK GEWEEST'
- GOETHE**

PIETERBUREN IS UITGEGROEID TOT EEN VERMAARD DORP IN GRONINGEN EN GENIET ONDER WANDELAARS LANDELIJKE BEKENDHEID ALS STARTPUNT VAN HET PIETERPAD NAAR DE SINT-PIETERSBERG BIJ MAASTRICHT.

De roem dankt het dorp ook aan de komst van de zeehondencrèche in 1971 en het dorp is vertrekpunt voor wadlooptochten. De Petruskerk en Domies Toen vormen in alle drukte een rustgevend middelpunt. De ligging op een jonge kwelderwal dichtbij de Waddenkust aan de noordrand van het Hogeland maken Pieterburen tot een ideale pleisterplaats op het Ziltepad.

In de 2500-jarige bewoningsgeschiedenis van Het Hogeland ontstonden langs de Waddenkust steeds nieuwe kwelderwallen door opslibbing. Die sikkelvormige hoogten liggen als gestolde golven in de Groningse Ommelanden. Het is een herkenbaar landschap dat vanaf 600 voor Christus

kolonisten uit met name Drenthe trok die zich op de vruchtbare kleigronden vestigden. De kwelderwal waarop Wierhuizen, Pieterburen, Westernieland en Den Andel liggen, vormde zich tussen 1000 tot 1200 na Christus. In 1300 is gestart met de aanleg van een dijk tussen Wierhuizen en Pieterburen die vanaf 1350 is doorgetrokken naar Warffum. Pieterburen gold als een vooruitgeschoven post in het dynamische Waddenlandschap. In een oorkonde uit 1371 staat een verwijzing naar 'parochianen van Sint Pieter in het nieuwe land'. In die tijd lag iets noordelijker, buiten de dijk de borg Huis ten Dijke, gebouwd op een zandplaat in het Wad. De eerste bewoners zouden hun kost verdiend hebben met piraterij en zeeroof. Zij waren waarschijnlijk aangesloten bij de likedeelers, kapers in dienst van Mecklenburg en Zweden, die het gemunt hadden op schepen van het Hanzeverbond. Iets van die vrijgevochten sfeer lijkt nog altijd door de Hoofdstraat van Pieterburen te waaien.

INHOUD

1. INTRO PIETERBUREN	p. 4
2. RONDWANDELING PIETERBUREN	p. 7
3. ETAPPE NAAR ← PIETERBUREN-HORNHUIZEN	p. 15
4. ETAPPE NAAR → PIETERBUREN-USQUERT	p. 23
5. FIETSROUTES DOOR PIETERBUREN	p. 31

RONDWANDELING

PIETERBUREN

19,2 KM

OVER EENRUM,
SAAXUMHUIZEN, DEN ANDEL
EN WESTERNIELAND

DE IDEALE SPRINGPLANK NAAR AVONTUREN

**LANDSCHAPPELIJK
EN AARDKUNDIG IS
DEZE RONDWANDELING
INTERESSANT.**

De kwelderwal met daarop Pieterburen ligt op zo'n 1,3 meter boven N.A.P., vervolgens loopt het naar het zuiden af naar de Pieterbuurster- en Westernielandsemaar, restant van een oude getijdengeul, om vervolgens richting Eenrum, gelegen op een oudere kwelderwal, weer ruim een meter boven N.A.P. uit te komen. Den Andel ligt zelfs op zo'n 2 meter boven N.A.P. Het zijn op het oog minieme hoogteverschillen, maar wel van groot belang. Wie de hoogtekkaart

van het Hogeland bekijkt ziet de patronen van slenken, geulen en kwelderruggen. Op de hoogten liggen de dorpen die vaak door de bewoners in de loop van eeuwen nog verder zijn verhoogd. De wierden waarop de kerken staan vormen topjes in het landschap, net molshopen, gemarkeerd door kerktorens. Voor zee- en landschuimers vormt het dorp de ideale springplank naar avonturen. Wad- en landlopers richten hun blik naar het noorden of zuiden voor hun tochten en de verkenning van het zilte landschap met slikvelden die achter de zeedijk overgaan in akkerland en weiden.

1 DE PETRUSKERK DANKT HAAR RIJKE INTERIEUR AAN DE VERMOGENDE BEWONERS VAN 'T HUIS TEN DIJKE. De weduwe Oda Ponte, bewoonster van de borg, gaf aan het begin van de vijftiende eeuw opdracht tot de bouw. Ook volgende families die op 't Huis ten Dijke resideerden, lieten zich niet onbetuigd. De familie Alberda plaatsten hun handtekening met een fraaie herenbank, de preekstoel, een grafkelder en de nieuwe toren die aan het begin van de negentiende eeuw tegen de kerk aan werd gebouwd. De oude was bouwvallig. Een van de rouwborden in het koor is van Diederik Sonoy, de geuzenleider die in 1597 in 't Huis ten Dijke overleed.

2 TUSSEN KERK EN HOOFDSTRAAT LIGT DE WEELDERIGE TUIN DOMIES TOEN, MET EEN KRUIDENTUIN, EEN ROZENPERK, EEN SLINGERTOEN, HOOILAND, EEN DOBBE EN PLANTEN BORDERS. De tuin is tegen een kleine vergoeding te bezoeken. Aan de rand staat een theehuis dat in vroeg achttiende-eeuwse staat is hersteld. Kerk en tuin vormen een heerlijke pleisterplek.

3 DE VELE MAREN DIE HET HOGELAND DOORSNIJDEN ZIJN VAAK GEKANALISEERDE EN UITGEGRAVEN OUDE WADGEULEN EN SLENKEN. Boven Westernieland en Den Andel ter hoogte van boerderij Uilenstede kronkelt nog goed zichtbaar een meander van zo'n oude geul door het ingedijkte kwelderland. De Oude Riet is een relict van een restgeul in het weidse polderland.

4 EENRUM LIGT OP EEN OUDERE KWELDERWAL DAN HET NOORDELIJK GELEGEN PIETERBUREN. De romaanse kerk uit de dertiende eeuw had dan ook een voorganger, het lavastenen doopvont is mogelijk in de elfde eeuw gemaakt. Daarmee zou

dit vondt het oudste van Noord-Nederland en Ost-Friesland zijn. In de binnenmuren is tufsteen uit de eerdere kerk verwerkt. De luidklok stamt uit 1390 en is gewijd aan de martelaren Fabianus en Sebastianus. Café Bulthuis beschikt over een Historisch kabinet en een Ainrommer koamer met vondsten uit dorp en omgeving.

5 HOEWEL HET DORP HOOGUIT TWINTIG HUIZEN TELT, HEEFT SAAXUMHUIZEN WEL EEN KERK DIE IN DE DERTIENDE EEUW IS GEBOUWD. Het dorpje vormt een oase in het weidse land. Bij de kerk staat een bankje. In een voormalige bakkerij uit 1778 is Pronkkamer Finisterre gevestigd.

6 DEN ANDEL TOONT HOE VER DE INVLOED VAN DE ZEE IN DE MIDDELEEUWEN REIKTE. De naam

Andel verwijst naar het Oost-Friese woord 'ondel' voor kweldergras. Het is dan ook ontstaan op de open kwelders aan de rand van de Waddenzee. Tussen de elfde en de dertiende eeuw is een eerste dijk aangelegd die via Saaxumhuizen naar boerderij Oosterhuizen liep en vervolgens naar Eenrum afboog. Wat later is de Oude Dijk aangelegd tussen Pieterburen en Den Andel. Die zeeverende dijk brak tijdens de grote Kerstvloed van 1717 door, alle huizen op de kerk na werden weggevaagd. Het water stond tot aan de stadsmuren van Groningen. Na de ramp is een nieuwe dijk bijna 2 kilometer noordwaarts aangelegd. De kerk van Den Andel stamt uit het begin van de dertiende eeuw, evenals de gedrongen losstaande toren.

7 DE KERK VAN WESTERNIELAND STOND OOI T MIDDEN IN HET DORP. Na de kerstvloed

van 1717 is het dorp verder naar het oosten opnieuw opgebouwd. De romanogotische zaalkerk is dertiende eeuws. In de naastgelegen pastorie is in 1944 de cabaretier Freek de Jonge geboren.

8 LANGS HET KAAKHORNSTERPAD ZIJN NOG EEN PAAR KOLKEN

HERKENBAAR DIE BIJ DIJK-DOORBRAGEN ONTSTONDEN. De waterpartijen zijn diep in het land uitgesleten door het kolkende water.

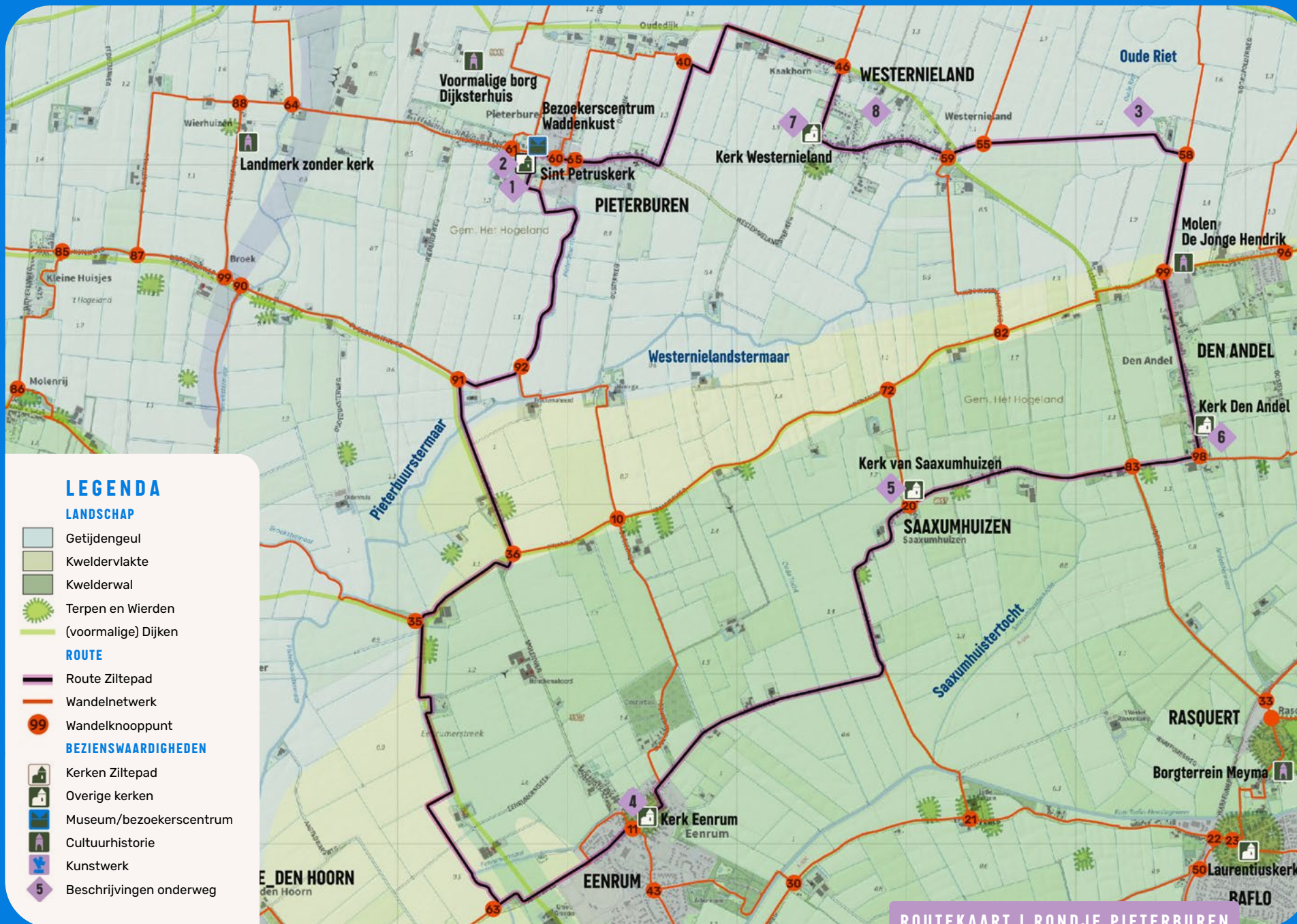
ROUTEBSCHRIJVING

RONDWANDELING Pieterburen

AFSTAND 19,2 km

STARTPUNT Petruskerk

Met de rug naar de Petruskerk vanaf de entree **RA** → over het pad langs camping Boetn Toen dat naar links buigt en uitkomt op fietspad langs Pieterbuurster maar. Dat volgen. Bij 92 rechtdoor naar 91. Bij 91 ← **LA** Oudedijksterweg naar 36 en rechtdoor naar 35 (eerste afslag **RA** → fietspad Eenrumerstreek). Bij 35 ← **LA** 63. Ter hoogte brug over Eenrumermaar ← **LA** 11. Bij 11 in centrum Eenrum ← **LA** richting 10 langs Laurentiuskerk. Bij rand dorp op splitsing knooppunten verlaten, rechtdoor Handerweg, einde T-splitsing ← **LA** Saaxumhuizerweg naar 20 in Saaxumhuizen, rechtdoor 83. Bij 83 rechtdoor 98 en ← **LA** 99, rechtdoor 58. Bij 58 ← **LA** 55, 59 en rechtdoor naar 46. Bij 46 ← **LA** naar 40 en ← **LA** naar 65 op Hoofdstraat Pieterburen, rechtdoor 60 en daarna naar Petruskerk.

LEGENDA

LANDSCHAP

- Getijdengeul
- Kweldervlakte
- Kwelderwal
- Terpen en Wierden
- (voormalige) Dijken

ROUTE

- Route Ziltepad
- Wandelnetwerk
- Wandelknooppunt

BEZIENSWAARDIGHEDEN

- Kerken Ziltepad
- Overige kerken
- Museum/bezoekerscentrum
- Cultuurhistorie
- Kunstwerk
- Beschrijvingen onderweg

ROUTEKAART | RONDJE PIETERBUREN

ETAPPE NAAR LINKS

PIETERBUREN HORNHUIZEN

13,9 | KM

HET PANORAMA VAN KWELDERLAND EN WADDENZEE

VANAF PIETERBUREN
VOERT HET ZILTEPAD DE
WANDELPELGRIM NAAR DE
GLOOIENDE KWELDERWAL
WAAROP HORNHUIZEN LIGT.

Dit traject start vanaf de jongste kwelderwal die voor de kust van de Waddenzee ontstond met daarop het bekende pelgrimsdorp. Het is het start- of eindpunt van het Pieterpad tussen de Pietersberg en het levendige dorp aan de Waddenkust. De beroemde noord-zuid wandelroute krijgt met Het Ziltepad een west-oost pelgrimspad dat Noord-Holland over Fryslân en Groningen bestrijkt en de Waddenzee op de voet volgt.

1 **DE OORSPRONG VAN DE
PETRUSKERK IN PIETERBUREN
LIGT IN DE VIJFTIENDE EEUW.**

De geschiedenis van de kerk en de bewoners van de voormalige borg 'Huis ten dijk' zijn nauw met elkaar verweven. De kerk dankt haar rijke interieur aan de band met het vermogende geslacht. De rijk versierde triomfboog is opmerkelijk, evenals de versierde kansel in Lodewijk XVI-stijl. Domies Toen is een botanische tuin met fraaie stinzenplanten.

Tegenover de kerk aan de Hoofdstraat bevindt zich het bezoekerscentrum Waddenkust van het Groninger Landschap. De voormalige lagere school fungeert letterlijk als entree naar het landschap een van de thema's is het belang van de Waddenzee als tankstation voor vogels.

2 **WIERHUIZEN WERD ZWAAR
GETROFFEN DOOR DE
KERSTVLOED.** Zeventien huizen werden verwoest en er verdronken veertig mensen. Van de kerk restte alleen nog een ruïne. In totaal kwamen er tijdens die stormvloed 14.000 mensen om langs de Waddenkust. De kerk van Wierhuizen is nooit meer opgebouwd. Wat rest is de begraafplaats uit de twaalfde eeuw. Een van de bewoners van Wierhuizen overleefde de ramp op wonderbaarlijke wijze. Terwijl zijn vrouw en vijf kinderen verdronken, dreef ene Albert op een stuk hout naar Ulrum. Later zou hij gezegd hebben dat hij 'nooit in zijn leven een gelukkiger

dag had gehad, dan de dag dat hij zoo ineens van al de zorgen van zijn gezin was ontslagen'. Het noodlot was hem goed gezind.

Het kerkframe dat kunstenaar Meschac Gaba uit Benin in 2009 bouwde is geïnspireerd op een kerk uit zijn moederland. Het kunstwerk Irreëel maakt deel uit van het project 'Op hoogte gedacht' van de stichting Groninger Kerken.

3 **DE OUDEDIJK IS EEN RESTANT
VAN DE ZEEDIJK DIE VROEG IN DE
DERTIENDE EEUW IS OPGEWORPEN
ALS VERDEDIGINGSLINIE TEGEN
DE ZEE.** Ten noorden daarvan verrezen nieuwe dijken nadat vruchtbaar kwelderland door herenboeren, monniken en adel was ingepolderd. Na de Kerstvloed van 1717 is er een nieuwe dijk boven Pieterburen tot aan Westernieland en Kaakhorn aangelegd.

5 FEDDEMA'S PLAS WAS EEN GELUKJE BIJ EEN ONGELUK. BIJ DE INDIJKING VAN DE JULIANAPOLDER BLEEK IN 1924 DAT ER TE WEINIG KLEI WAS VOOR DE BEKLEDING VAN DE DIJK. In

allerijl kocht het waterschap van boer Feddema een stuk grond om daar klei te delven. Het gat vulde zich met water, waarna er een waardevol natuurgebiedje ontstond. Op hoge palen langs de landzijde van de dijk staan nestkasten voor torenvalken, die jagen op muizen in het open land.

4 AAN DE ZEEZIJDE VAN DE WADDENDIJK ONTVOUWT ZICH HET PANORAMA VAN KWELDERLAND EN WADDENZEE. Er klinken

vogelgeluiden van steltlopers. In de geulen, prielen en kreken zoeken zilverreigers en lepelaars naar voedsel. Het is een genot, het wemelt er van het leven.

ROUTEBSCHRIJVING

 ETAPPE NAAR LINKS

← Pieterburen - Hornhuizen

AFSTAND 13,9 km

STARTPUNT Kerk Pieterburen

Vanaf de Petruskerk naar de oprijlaan lopen en daar RA → om camping Boet'n toen heen. Pad buigt af naar links, volgen tot aan wandelknooppunt 92. Daar dit stukje route van het Pieterpad verlaten en rechtdoor naar 91. Bij 91 RA → op de Oudedijksterweg naar 90 en 99 in Broek. Bij 99 RA → naar 88 in Wierhuizen. Aan de rechterhand bij de entree van het gehucht bevindt zich de begraafplaats van Wierhuizen op een wierde. Naast het lijkhuisje zijn in ijzer de contouren van een bescheiden kerkje vorm gegeven. In het midden staat een tafeltje met twee stoelen waar het goed zitten is. Bij 88 RA → naar 64 en vervolgens het smalle veldpad tussen sloot en akker volgen naar 55. Aan het eind van de akker ← LA en vervolgens op veldweg RA → en ter hoogte van erf boerderij ← LA weg volgen over Oudedijk.

Einde RA → Dijksterweg naar 55. Over de kruin van de zeewering ← LA naar 60. Ter hoogte van Feddema's plas ← LA veldpad dat overgaat in betonpad door de polder. Kruist opnieuw de Oudedijk. Bij 76 RA → over de Dijksterweg naar 94 op de hoek van kerk en het kruispunt in Hornhuizen.

17

ETAPPE NAAR RECHTS

PIETERBUREN USQUERT

15,7 KM

OP DE GRENS VAN WATER EN LAND

WIE IN PIETERBUREN DIEP INADEMT, RUIKT DE ZILTE LUCHT. VANAF DE PETRUSKERK EN HET BEZOEKERSCENTRUM WADDENKUST VAN HET GRONINGER LANDSCHAP LIGGEN ZEE EN KWELDERS BINNEN HANDBEREIK.

De tocht naar Usquert voert over oude en nieuwe zeedijken, gaat door de jongste polders van Groningen en vertelt het verhaal van zeedoorbraken, landaanwining

en de rijke vogelwereld op de grens van water en land. Een landschap dat rechtlijnig en streng oogt, maar een rijke schakering aan leven en cultuurhistorie herbergt. Van de veldleeuwerik die hoog in de lucht zingt, tot de lepelaars die in de wadslenken hun kostje bij elkaar zoeken. En van dansende kluten, foeragerende reeën en hazen die het hazenpad kiezen tot de levenslust van boeren en dorpsbewoners en hun diepbewogen strijd tegen krimp en verpaupering.

1 HET STREEKJE OUDEDIJK IS GENOEMD NAAR DE ZEEBORG, DE VROEG DERTIENDE-EEUWSE DIJK DIE INMIDDELS EEN STUK VAN DE WADDENZEE LIGT. TEN NOORDEN ER VAN ZIJN IN DE LATERE EEUWEN NOG TWEE DIJKEN AANGELEGD. De plas water aan de westkant van het streekje grenzend aan de boerderij is een kolk of wiel, overblijfsel van een eerdere dijkdoorbraak. Omdat het water met grote kracht door de opening in de dijk stroomt ontstaat daarachter een diep gat.

2 'T HUIS TEN DIJKE, OOK WEL DIJKSTERHUIS GENOEMD, IS NOG ALTIJD IN HET LANDSCHAP HERKENBAAR AAN DE BINNEN-GRACHT MET BORGSTEE. De borg is in 1903 afgebroken en stamde uit de veertiende eeuw. De Petruskerk in Pieterburen dankt haar rijke interieur mede aan de opeenvolgende bewoners. De borg was op een zandplaat gebouwd en lag daardoor hoger dan de andere bebouwing in de omgeving. Het bleef dan ook gespaard voor de stormvloed in 1570 en 1717. Een van de bewoners was de dochter van watergeus en aanvoerder Diederik Sonoy. Nadat hij het krijgsleven vaarwel zegde, trok hij in bij zijn dochter en schoonzoon. Hij ligt begraven in de Petruskerk. Een Moorse bediende die hem vergezelde raakte verliefd op een van de dienstmeisjes. Toen zij een andere minnaar verkoos, vermoordde hij haar met messteken. Een paar dagen later is hij even ten noorden van de borg onthoofd.

3 DE NOORDPOLDER IS EEN VAN DE LAATSTE GROTE INPOLDERINGEN GEWEEST IN GRONINGEN. Door de aanleg van een zeedijk over de opgeslibde kwelders schoof het vaste land zo'n 2 kilometer op. Op de uitgestrekte kwelders lagen voorheen al boerderijen die op huiswierden waren gebouwd om de bewoners droge voeten te garanderen. De 3500 hectare grote polder is vooral in gebruik als akkerland.

4 DE KLUTENPLAS DOET ZIJN NAAM EER AAN. OPMERKELIJK ZOVEEL KLUTEN DE BINNENDIJKSE BRAKWATERPLASSEN TREKKEN.

Ook andere steltlopers, berg-eenden en ganzen voelen zich er thuis. Het is een ideale plek voor wadvogels om rustig te broeden, zonder angst voor hoogwater.

5 NOORDPOLDERZIJL, DE KLEINSTE ZEEHAVEN VAN NEDERLAND, IS ALLEEN BE-REIKBAAR BIJ HOOG WATER.

Café 't Zielhoes is gevestigd in de oude sluiswachterswoning die bij de uitwateringssluys is gebouwd. Aan de sluis is goed te zien hoe veel hoger de huidige dijk reikt, dan de oude. De later geplaatste basaltblokken kapselen de oude sluis in, zodat het wel een grot lijkt.

6

HET VROEGERE GEMEENTEHUIS VAN USQUERT NAAR ONTWERP VAN DE BEKEND ARCHITECT BERLAGE ETALEERT DE RIJKDOM VAN DE TOENMALIGE GEMEENTE TUSSEN DE TWEE WERELDOORLOGEN.

Het opvallende raadhuis kwam in 1930 tot stand. Usquert telde in die tijd relatief gezien de meest vermogende inwoners van Nederland. Vanaf de negentiende eeuw stegen de landbouwprijzen. Renteniërende boeren bouwden grote villa's die het straatbeeld van het dorp domineren.

AL VROEG TIJDENS DE KERSTENING VAN DE FRIEZEN VERREES ER EEN KERK OP DE WIERDE VAN USQUERT.

Missionaris Liudger stichtte in de negende eeuw een houten godshuis. Usquert groeide in de middeleeuwen uit tot een proosdij van het bisdom Münster. Achter de toren uit 1868 staat een romanogotische kerk uit de dertiende eeuw. Een eerdere tufstenen kerk zou in brand zijn gestoken door inwoners van Eenrum in de bloedige strijd tussen de landschappen Hunsingo en Fivelingo. Usquert vormt het meest noordelijke puntje van de westelijke oeverwal van de oude Fivelboezem. De rij achter elkaar gelegen wierden op die rug in het Hogeland begint bij Westerwijtwerd en Middelstum in het zuiden.

ROUTEBESCHRIJVING

 ETAPPE NAAR RECHTS
→ **Pieterburen - Usquert**

AFSTAND 15,7 km

STARTPUNT Kerk Pieterburen

Vanaf de entree met de rug naar de Petruskerk in Pieterburen
← **LA** naar de Hoofdstraat. Die oversteken en links van het Bezoekerscentrum Waddenkust het pad naar de achterzijde nemen en grasveld recht oversteken. Voor betonpad **RA** → schelpenpad langs speeltuin, slingert tussen bosschages door, gaat over slootje. Op klinkerweg ← **LA** weg door stukje nieuwbouw volgen, komt uit op T daar weer ← **LA**. Fietspad volgen tot waar pad scherp naar rechts afbuigt voor boerderij. Hier ← **LA** over betonpad, gaat over in veldpad. Met een bocht om bosje en waterplas heen, de vijver is een wiel, restant van een dijkdoorbraak toen de eerste dijk, die in de dertiende eeuw tot stand kwam, vlak boven Pieterburen langs liep. Pad komt uit op Dijksterpad. Vanaf hier knooppunten volgen.

Het Dijksterpad kruist de Oude zeedijk die na de Kerstfloed van 1717 is aangelegd. In de verte rijst de zeedijk op die in 1811 over de rand van de toenmalige kwelder is aangelegd. Met die indijking kreeg Groningen er een polder bij van 3500 hectare, de Noordpolder. Boven de voormalige zeebodem zingen de leeuweriken. Bij 11 schuin links de dijk oplopen en vervolgens **RA** → tot aan de haven van Noordpolderzijl. Bij Noordpolderzijl **RA** → dijk af naar knooppunt 21 en rechtdoor Zijlweg naar 51. Op T-splitsing Middendijk **RA** → en direct weer ← **LA** (bordje verboden toegang en doodlopende weg negeren). Op erf monumentale boerderij Bierema links aanhouden en op fietspad ← **LA**. In flauwe bocht ter hoogte Wadwerderweg 36 **RA** → provinciale weg oversteken. Op klinkerpad ← **LA** Wadwerderweg volgen. Gaat over in Raadhuisstraat (links aanhouden), langs Berlagehuis en koren- en pelmolen Eva. Daarna **RA** → Torenstraat naar de Petruskerk van Usquert.

LEGENDA

LANDSCHAP

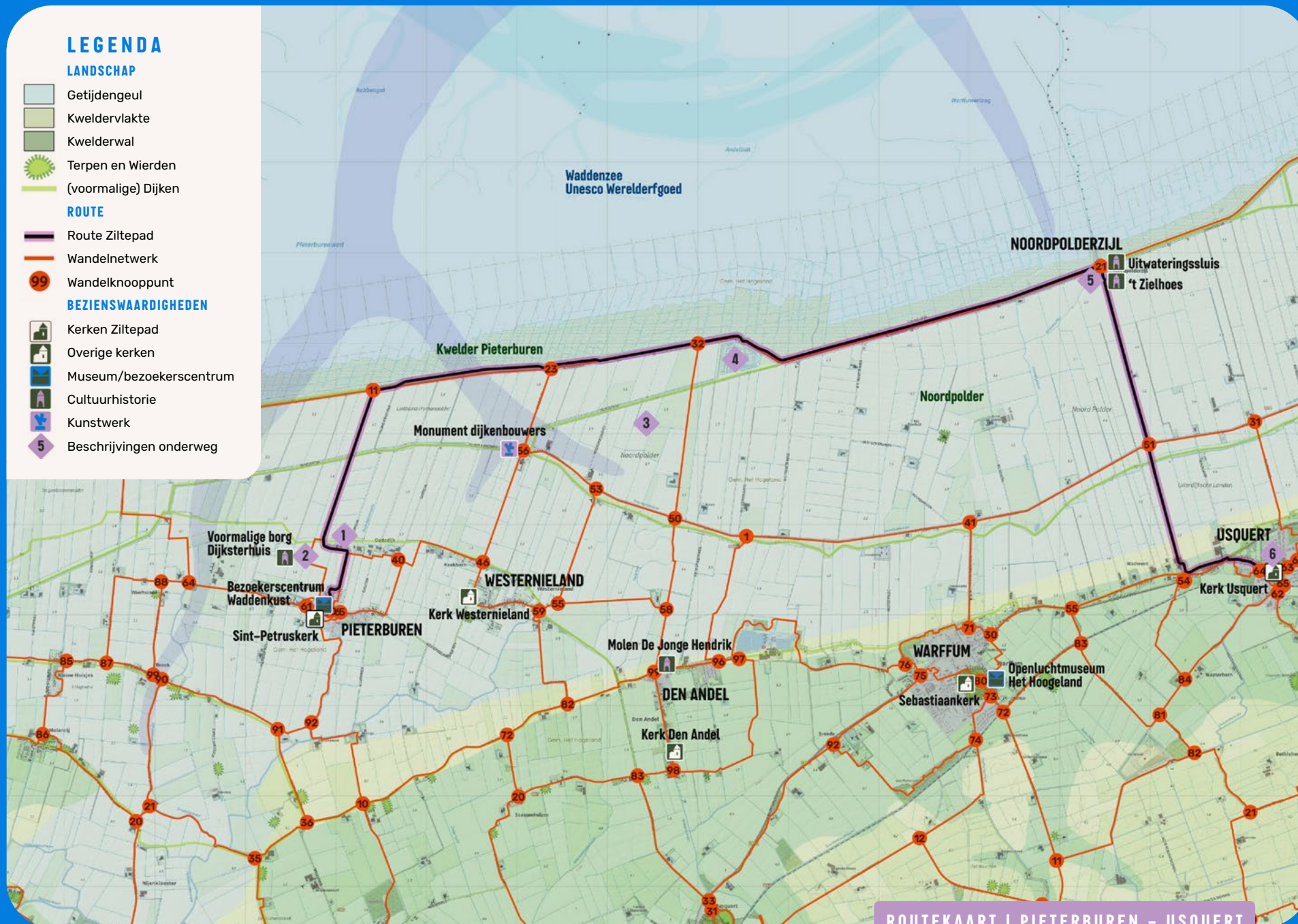
- Getijdengeul
- Kweldervlakte
- Kwelderwal
- Terpen en Wierden
- (voormalige) Dijken

ROUTE

- Route Ziltepad
- Wandelnetwerk
- Wandelknooppunt

BEZIENSWAARDIGHEDEN

- Kerken Ziltepad
- Overige kerken
- Museum/bezoekerscentrum
- Cultuurhistorie
- Kunstwerk
- Beschrijvingen onderweg

ROUTEKAART | PIETERBUREN - USQUERT

FIETSRUTES

RECHTSOM

ROUTE Hornhuizen - Pieterburen - Usquert

AFSTAND 27,1 km

STARTPUNT Kerk Hornhuizen

Bij 19 op kruising bij kerk Hornhuizen naar 18. Bij 18 ← LA over Kloosterburen en Molenrij naar 36. Bij 36 ← LA naar 35 in Broek. Bij 35 RA → naar 33 en de Petruskerk in Pieterburen aan de Hoofdstraat. Vervolgens RA → tot aan knooppunt 33, ← LA naar 32, ← LA naar 39 en RA → langs de Klutenplas. Daar schuin de dijk over en aan de kwelderkant het fietspad vervolgen tot aan 61 bij Noordpolderzijl. RA → naar 60 en ← LA naar 59. RA → naar 76. Tegenover molen Eva ← LA richting 58 tot Petrus- en Pauluskerk van Usquert.

LINKSOM

ROUTE Usquert - Pieterburen - Hornhuizen

AFSTAND 27,1 km

STARTPUNT Petrus- en Pauluskerk

Met de rug naar de Petrus- en Pauluskerk van Usquert RA → Torenlaan naar 76, vervolgens RA → en ← LA naar 59. ← LA naar 60 en RA → 61, uitrijden tot over de zeedijk bij Noordpolderzijl en dan aan de buitenkant van de dijk ← LA voorbij de Klutenplas naar 39. ← LA naar 32 en RA → naar 33 en rechtdoor tot Petruskerk Pieterburen. Bij 33 rechtdoor naar 35. Bij 35 ← LA naar 36. Bij 36 RA → naar 18 over Molenrij en Kloosterburen. Bij 18 RA → naar 19 over Kruisweg naar Hornhuizen.

LANGS DE RUIGE RAND
VAN HET NOORDEN

Foto: Marcel van Kammen

HET ZILTE PAD

LANGS DE RUIGE RAND VAN HET NOORDEN

Met het pad van
kerk naar kerk

willen Groninger Kerken en Stichting Alde Fryske Tsjerken in samenwerking met Visit Wadden het cultureel erfgoed verbinden aan het Werelderfgoed landschap, de unieke dorpen, de inwoners en het thema bezinning.

HET ZILTEPAD BIEDT MEER DAN ALLEEN WANDELEN EN FIETSEN

Naast de wandel- en fietsroutes is er o.a. ook een Podcastserie, een Meditatiegids en een Menugids met lokale culinaire inspiratie. Deze liggen voor je klaar in de deelnemende kerken, maar je kunt ze ook terugvinden op www.visitwadden.nl/hetziltepad. Daar vind je ook een overzicht van lokale activiteiten langs de route en suggesties voor overnachten en eten onderweg.

TOEGANG KERKEN

Langs Het Ziltepad zijn de kerken in principe dagelijks geopend van 1 april tot eind oktober, van 9.00 tot 17.00 uur. Buiten deze periode is toegang mogelijk via een sleuteladres.

De kerk van Hegebeintum is een uitzondering in deze route. Kijk voor de tijden op www.terphegebeintum.nl

MEER INFO

visitwadden.nl/hetziltepad

Je kunt ons volgen via Instagram en Facebook [@HetZiltepad](https://www.facebook.com/HetZiltepad)

22 ETAPPES

Vanaf 2027 heeft Het Ziltepad maar liefst 22 etappes langs de Waddenkust, van Den Helder tot Termunten én 22 rondwandelingen, bij elke kerk één.

HET ZILTEPAD IS EEN GEZAMENLIJK INITIATIEF VAN

Groninger Kerken en Stichting Alde Fryske Tsjerken in samenwerking met Visit Wadden en is mede mogelijk gemaakt door Het Waddenfonds, Mondriaan Fonds, Stichting Vrienden op de Fiets, Provincie Noord-Holland, Provinsje Fryslân, Provincie Groningen, FB Oranjewoud en het Cultuurfonds.

groningerkerken.nl

aldefrysketsjerken.nl

COLOFON

SAMENSTELLING, TEKST EN FOTOGRAFIE

Fokko Bosker

REDACTIE

Ruth ter Voort, vrijwilligers van de plaatselijke commissies van de kerken en Stichtingen Groninger Kerken en Alde Fryske Tsjerken.

TOPOGRAFISCHE KAARTEN MET ROUTES

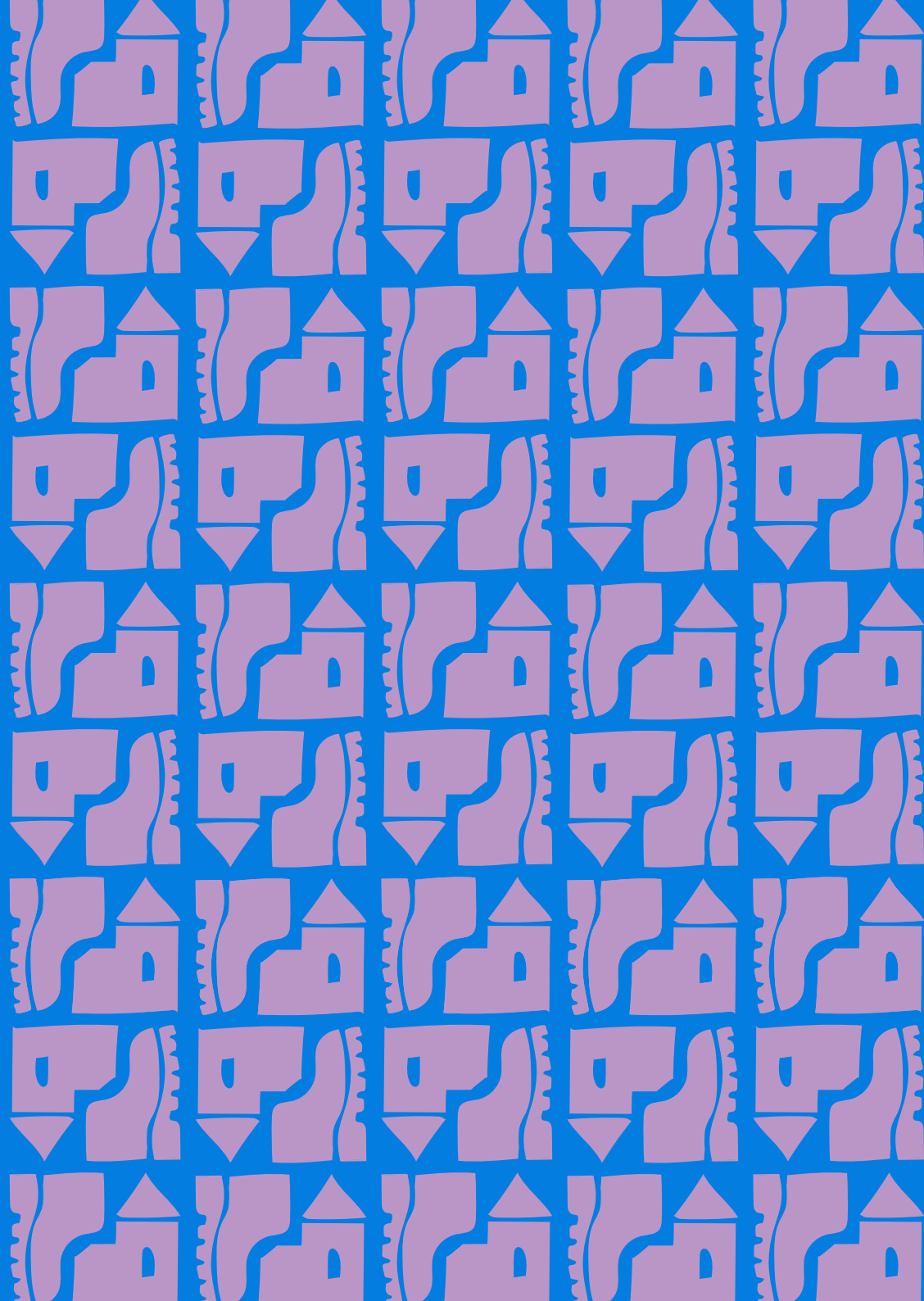
Fries Erfgoed Collectief: Jelmer Bokma & Topokaartopmaat: Luitzen Nijdam

LINOSNEDE OMSLAG

Gerrit Terpstra

GRAFISCH ONTWERP

NØBODY | thisisnobody.nl

**In dit routeboekje vind je een rondwandeling
in Pieterburen en de trajecten van en
naar de kerk van Pieterburen.**

Dit boekje is onderdeel van een reeks van
22 etappes die samen het volledige Ziltepad
bewandelen. Spaar ze allemaal!

